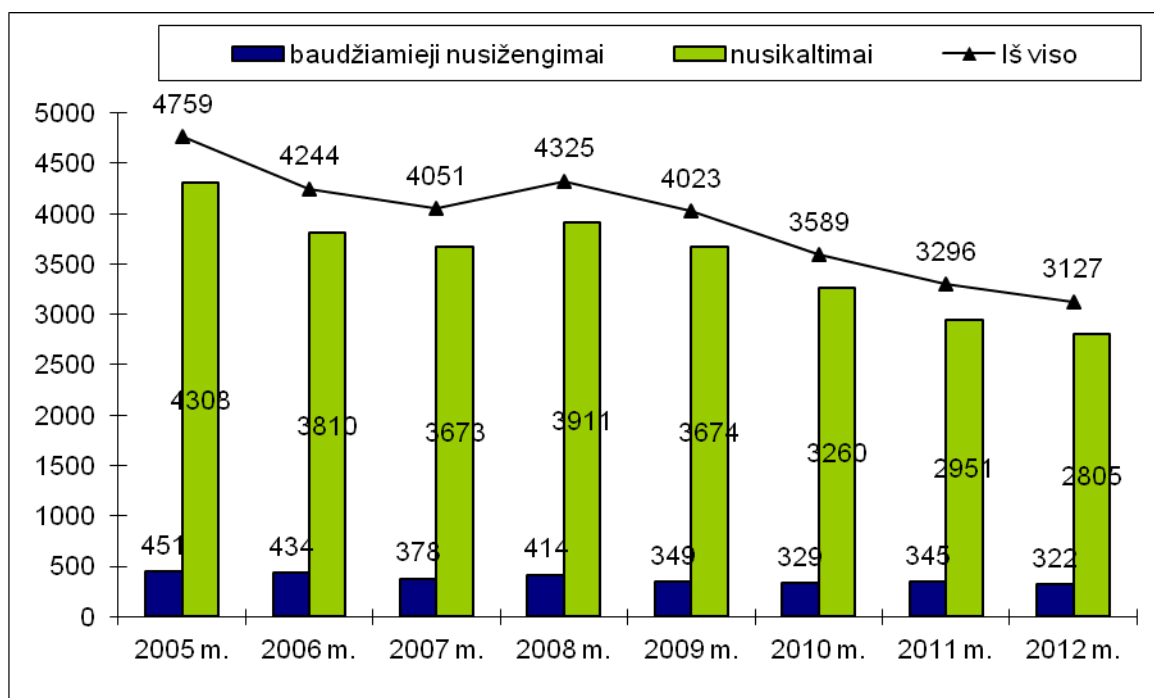

Statistinių duomenų apie 2012 m. užregistruotas nusikalstamas veikas, kurių padarymu įtariami (kaltinami) nepilnamečiai, apie nepilnamečius, kurie įtariami (kaltinami) padarę nusikalstamą veiką, bei nuo nusikalstamų veikų nukentėjusius vaikus, analizė

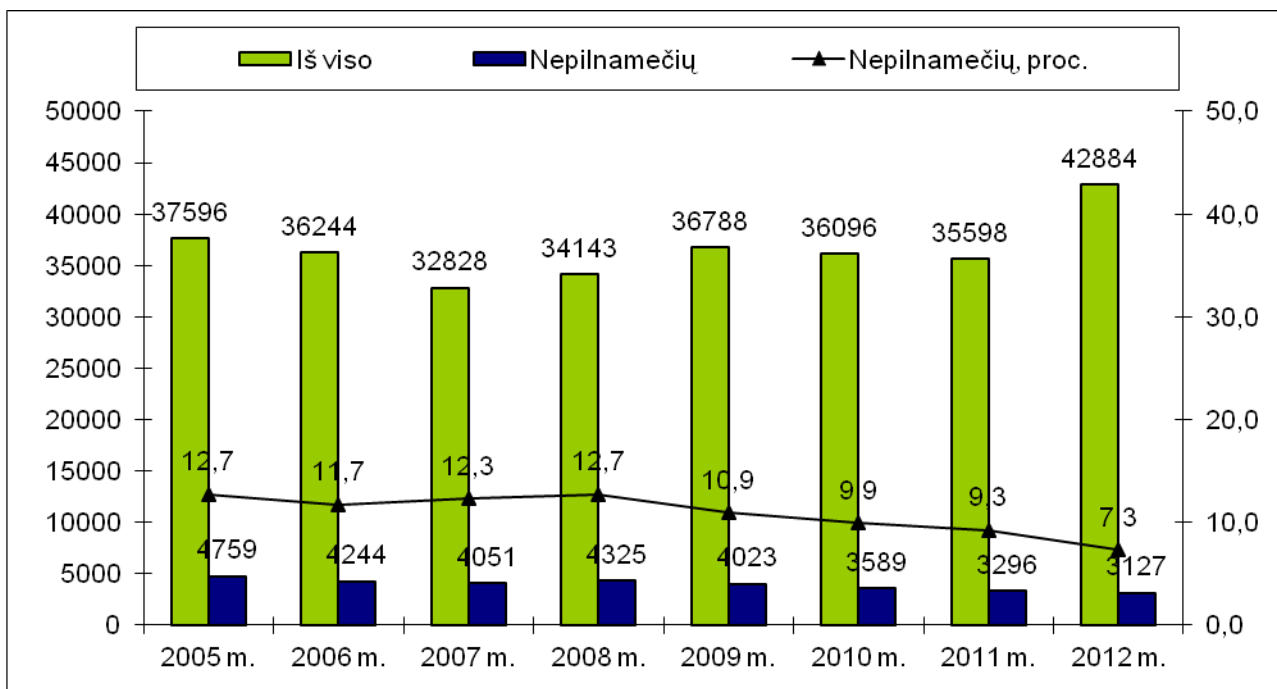
1. Nusikalstamos veikos, kurių padarymu įtariami nepilnamečiai

Remiantis Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenimis, 2012 m. Lietuvoje buvo ištirtos 3127 nusikalstamos veikos, kurių padarymu įtariami (kaltinami) nepilnamečiai. Iš šių veikų nusikaltimai sudarė 89,7 proc., baudžiamieji nusižengimai – 10,3 proc. Lyginant pastarųjų aštuonerių metų statistinius duomenis, matyti ištirtų nusikalstamų veikų, kurias padarė nepilnamečiai, mažėjimo tendencija. Nuo 2005 m. šių veikų sumažėjo nuo 4759 iki 3127, t. y. net 34,3 proc. (žr. 1 pav.).

1 pav. Nusikalstamos veikos, kurių padarymu įtariami (kaltinami) nepilnamečiai (2005–2012 m.)

Nepilnamečiai įtariami (kaltinami) padarė 7,3 proc. visų ištirtų nusikalstamų veikų. Lyginant 2005–2012 m. statistinius duomenis, matyti, kad ši dalis yra mažiausia per pastaruosius aštuonerius metus: 2005 m. – 12,7 proc., o 2012 m. sumažėjo iki 7,3 proc. (žr. 2 pav.). Žymesnis nepilnamečių padarytų nusikalstamų veikų dalies mažėjimas matyti pastaruosius ketverius metus.

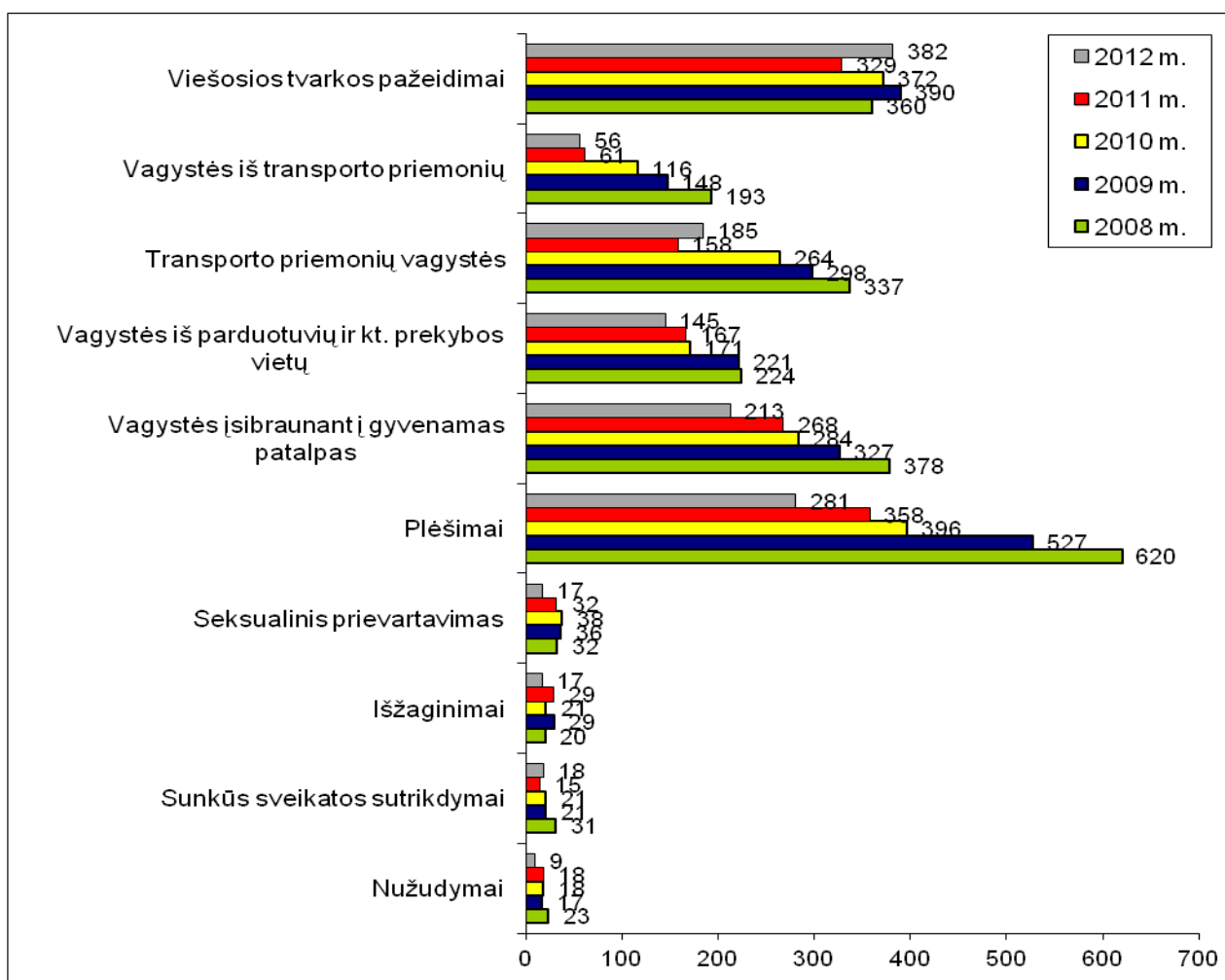

2 pav. Ištirtos nusikalstamos veikos (2005–2012 m.)

Beveik pusę (45,7 proc.) nepilnamečių padaromų nusikalstamų veikų sudarė vagystės – 1428, iš jų vagystės į gyvenamąsias patalpas – 213, iš parduotuvių ir kitų prekybos vietų – 145, transporto priemonių vagystės – 185. Palyginti su 2008 m., pastebimai sumažėjo vagysčių į gyvenamąsias patalpas (43,7 proc.), iš parduotuvių ar kitų prekybos vietų (35,3 proc.), vagysčių iš transporto priemonių (net 71 proc.) bei transporto priemonių vagysčių (45,1 proc.) (žr. 3 pav.).

Nepilnamečiai taip pat įtariami padarę 382 viešosios tvarkos pažeidimus (t. y. 12,2 proc. nuo visų ištirtų nusikalstamų veikų). 2012 m. buvo ištirtas 281 plėšimas, kurio padarymu įtariami nepilnamečiai. Atkreiptinas dėmesys, kad pastaraisiais metais nuolat mažėjo plėšimų, kurių padarymu įtariami (kaltinami) nepilnamečiai, skaičius: 2008 m. jų buvo ištirta 620, o 2012 m. – 281, t. y. 54,7 proc. mažiau.

2012 m. buvo ištirti 9 nužudymai, 18 sunkių sveikatos sutrikdymų, 17 išžaginimų ir 17 seksualinių prievartavimų. Svarbu ir tai, kad, palyginti su ankstesniais metais, 2012 m. pastebimai sumažėjo sunkių smurtinių nusikaltimų (nužudymų, išžaginimų ir seksualinių prievartavimų), kurių padarymu įtariami (kaltinami) nepilnamečiai.

3 pav. Nusikalstamos veikos, kurių padarymu įtariami (kaltinami) nepilnamečiai, pagal nusikaltimų ir baudžiamųjų nusižengimų rūšį (2008–2012 m.)

2080 (66,5 proc.) nusikalstamos veikos buvo padarytos miestuose, 1038 (33,2 proc.) – kaimo vietovėse (žr. 1 lentelę). Lyginant pastarųjų aštuonerių metų statistinius duomenis, matyti, kad lieka tos pačios tendencijos – du trečdaliai ištirtų nusikalstamų veikų, kurių padarymu įtariami (kaltinami) nepilnamečiai, padaromos miestuose, o trečdalis – kaimo vietovėse.

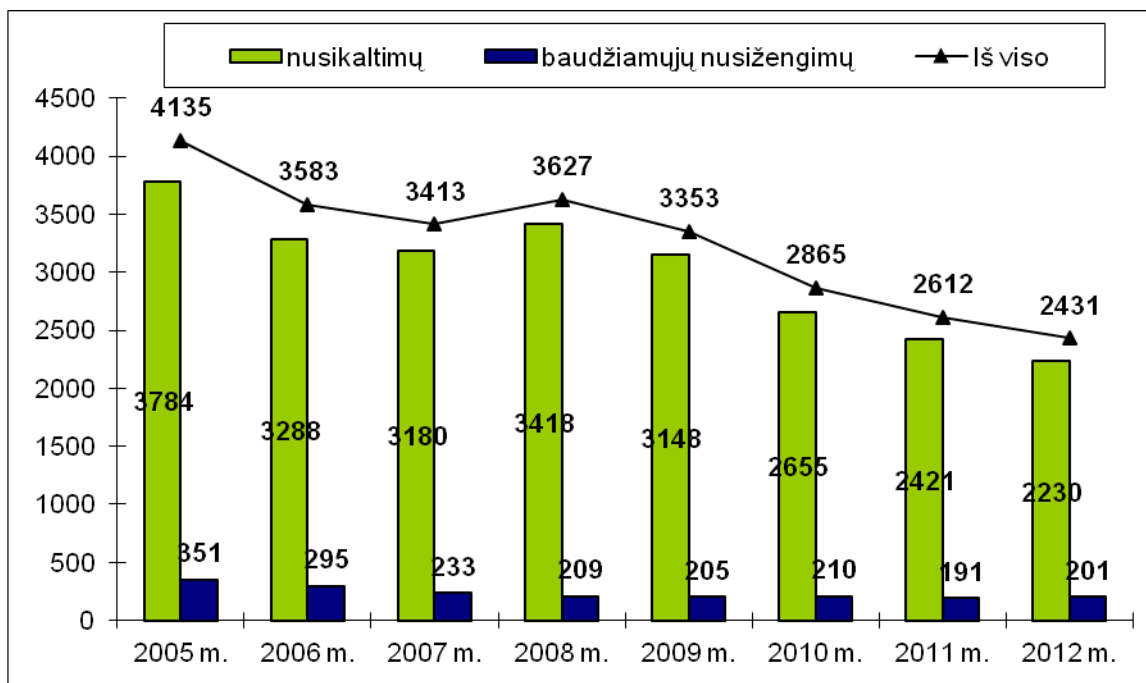
1 lentelė. Nusikalstamos veikos, kurių padarymu įtariami (kaltinami) nepilnamečiai, padarytos mieste ir kaimo vietovėse (2005–2012 m.)

	2005 m.	2006 m.	2007 m.	2008 m.	2009 m.	2010 m.	2011 m.	2012 m.
Mieste	3266	2860	2681	2941	2668	2399	2206	2080
Kaime	1491	1383	1365	1381	1354	1190	1089	1038
Kita*	2	1	5	3	1			9
Iš viso:	4759	4244	4051	4325	4023	3589	3296	3127
Mieste (proc.)	68,6	67,4	66,2	68,0	66,3	66,8	67	66,5
Kaime (proc.)	31,3	32,6	33,7	31,9	33,7	33,2	33	33,2

* Ištirta nusikalstamų veikų, padarytų laive, lėktuve, Lietuvos Respublikos ambasadoje ar užsienio valstybėje.

2. Nepilnamečiai asmenys, įtariamai (kaltinami) nusikalstamų veikų padarymu

Remiantis Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenimis, 2012 m. nustatytas 2431 nepilnametis (14–17 metų), įtariamasis (kaltinamas) nusikalstamų veikų padarymu: 91,7 proc. įtariamai (kaltinami) padarę nusikaltimus ir 8,3 proc. – baudžiamuosius nusižengimus. Analizuojant statistinius duomenis, matyti, kad per aštuonerius metus nepilnamečių, įtariamų (kaltinamų) padariusių nusikalstamas veikas, sumažėjo nuo 4135 iki 2431, t. y. 41,2 proc. (žr. 4 pav.).

4 pav. Nepilnamečiai, įtariamai (kaltinami) nusikalstamų veikų padarymu (2005–2012 m.)

Absoliuti dauguma (89,1 proc.) nepilnamečių, kurie įtariamai (kaltinami) padarę nusikalstamas veikas, buvo vaikinai, 10,9 proc. – merginų (žr. 2 lentelę). Panašus lyčių santykis su nedideliais svyravimais buvo visu tiriamuoju laikotarpiu – iki 2010 m. didžiausia merginų dalis buvo užregistruota 2007 ir 2008 m. (7,4 proc.), mažiausia – 2006 m. (6,3 proc.) ir 2009 m. (6,5 proc.). Vis dėlto 2010 m. iki 8,3 proc., 2011 m. iki 9,5 proc., o 2012 m. iki 10,9 proc. išaugusi nepilnamečių įtariamų (kaltinamų) merginų dalis yra didžiausia per pastaruosius aštuonerius metus ir, jei tendencijos nesikeis, gali tapti nerimą keliančia problema.

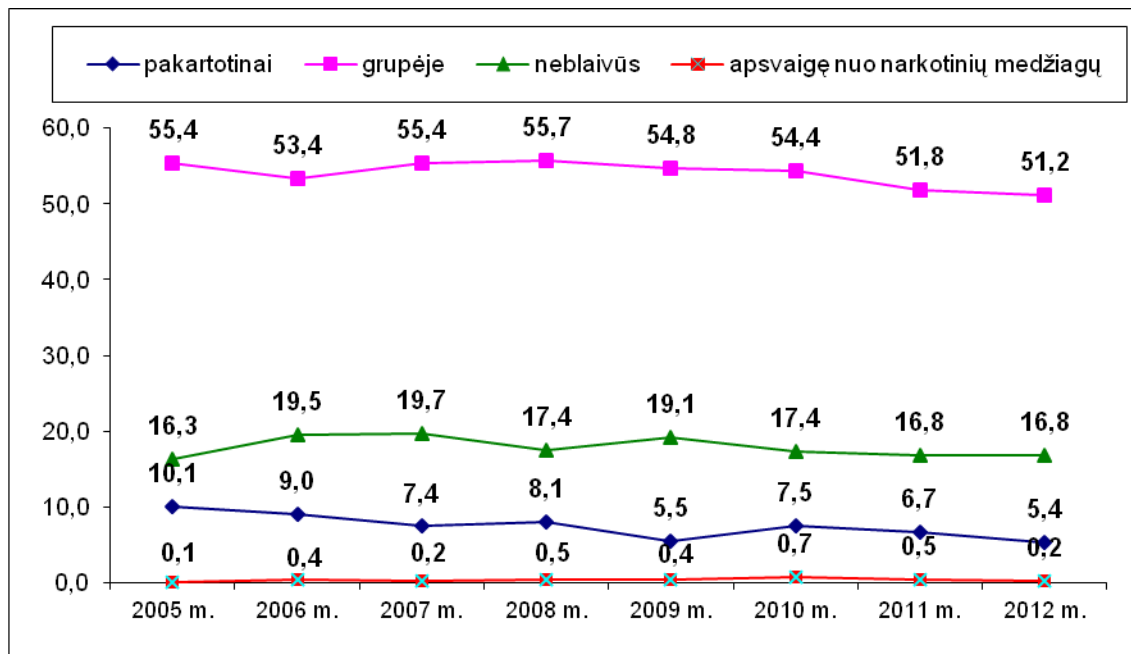
Analizuojant statistinius duomenis apie įtariamų (kaltinamų) nepilnamečių amžių, matyti, kad daugiausia (41,2 proc.) nusikalsta 17 metų, kiek mažiau (31,1 proc.) – 16 metų nepilnamečių. Absoliuti dauguma (2424, t. y. 99,7 proc.) nepilnamečių buvo Lietuvos Respublikos piliečiai, 6 – užsienio valstybių piliečiai, 1 – asmuo be pilietybės. Panašios tendencijos nekinta per pastaruosius aštuonerius metus. Analizuojant statistinius duomenis apie įtariamų (kaltinamų) nepilnamečių išsilavinimą, matyti, kad panaši nepilnamečių dalis turėjo pradinį (1169, t. y. 48,1 proc.) ir pagrindinį (1187, t. y. 48,8 proc.) išsilavinimą, vidurinį išsilavinimą turėjo 2 proc., profesinį – 0,3 proc., o 0,8 proc. neturėjo jokio išsilavinimo.

2 lentelė. Nepilnamečiai, įtariamai (kaltinami) nusikalstamų veikų padarymu, pagal lytį, amžių, pilietybę, išsilavinimą ir užimtumą (2012 m.)

Pagal lytį		Proc.
Berniukai	2165	89,1
Mergaitės	266	10,9
Pagal amžių		
14 m.	247	10,2
15 m.	426	17,5
16 m.	757	31,1
17 m.	1001	41,2
Pagal pilietybę		
Lietuvos Respublikos pilietis	2424	99,7
Užsienio valstybės pilietis	6	0,2
Asmuo be pilietybės	1	0,1
Pagal išsilavinimą		
Pradinis	1169	48,1
Pagrindinis	1187	48,8
Vidurinis	49	2
Profesinis	7	0,3
Neturi išsilavinimo	19	0,8
Pagal užimtumą		
Mokėsi	2040	83,9
Dirbo	35	1,4
Nesimokė ir nedirbo	276	11,4
Kiti	80	3,3

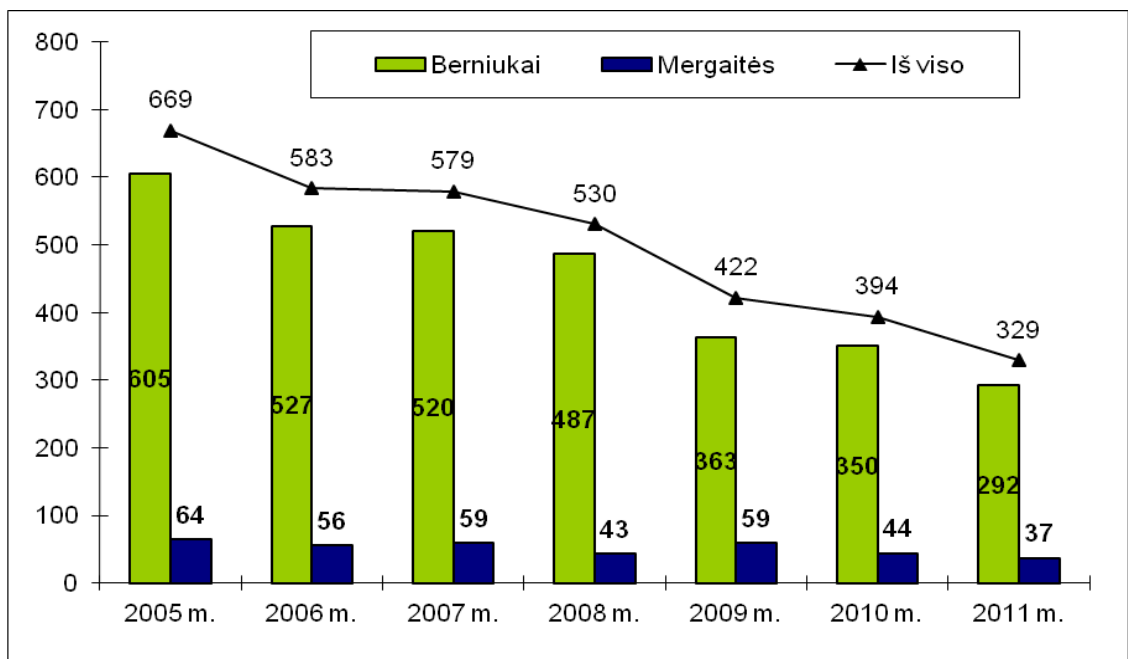
Analizuojant įtariamų (kaltinamų) nepilnamečių užimtumą, matyti, kad dauguma – 2040 (83,9 proc.), jų mokėsi – 35 (1,4 proc.) dirbo, kas dešimtas nepilnametis nedirbo ir nesimokė (276, t. y. 11,4 proc.). Lyginant pastarųjų metų statistinius duomenis, matyti, kad dirbančių nepilnamečių dalis sumažėjo nuo 3 proc. (2007 m.) ir 3,3 proc. (2008 m.) iki 1,4 proc. (2012 m.) (žr. 5 pav.). Matyti ir kita tendencija – lyginant su 2005 m., nuo 75 iki 83,9 proc. išaugo besimokančių ir atitinkamai nuo 21,5 iki 11,4 proc. sumažėjo nedirbančių ir nesimokančių nepilnamečių dalis.

Atkreiptinas dėmesys, kad 1244 (51,2 proc.) įtariamų (kaltinamų) nepilnamečių nusikalstamas veikas padarė grupėje. Iš jų beveik pusė – 617 (49,6 proc.) – nusikalto nepilnamečių grupėje, 579 (46,5 proc.) – mišrioje, o 48 (3,9 proc.) – nepilnamečių ir mažamečių grupėse. 2012 m. užregistruoti 408 asmenys (t. y. 16,8 proc. nuo visų įtariamųjų), kurie nusikalstamas veikas padarė būdami neblaivūs. Pakartotinai nusikalstamas veikas padarė 131 (5,4 proc.) įtariamasis (kaltinamas) nepilnametis. 2012 m. užregistruoti 5 nepilnamečiai, kurie nusikalstamas veikas padarė apsvaigę nuo narkotinių medžiagų (žr. 5 pav.).

5 pav. Nepilnamečiai, įtariamai (kaltinami) nusikalstamų veikų padarymu, kurie nusikalto grupėje, pakartotinai, apsvaigę nuo alkoholio ir narkotinių medžiagų, proc. (2005–2012 m.)

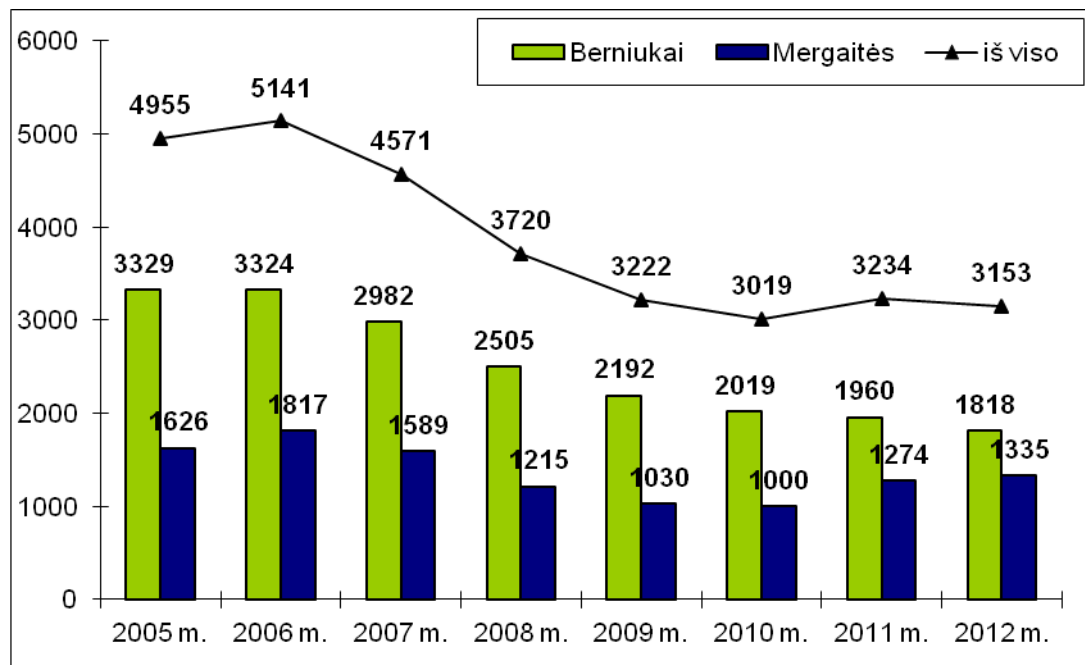
Remiantis Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenimis, 2012 m. Lietuvoje 336 vaikai iki 14 metų įtariamai (kaltinami) padarę nusikalstamas veikas, iš jų – 276 (82,1 proc.) berniukų ir 60 (17,9 proc.) mergaičių (žr. 6 pav.). Lyginant pastarųjų aštuonerių metų statistinius duomenis, matyti teigiama tendencija – nuolat mažėjo vaikų iki 14 metų, padariusių nusikalstamas veikas, – nuo 669 (2005 m.) iki 336 (2012 m.), t. y. net 49,8 proc. Tačiau matyti ir kita neigiama tendencija – augo įtariamų mergaičių dalis – nuo 9,6 proc. (2005 m.) iki 17,9 proc. (2012 m.).

6 pav. Vaikai iki 14 metų, padarę nusikalstamas veikas (2005–2012 m.)

3. Vaikai, nukentėję nuo nusikalstamų veikų (remiantis išankstiniais duomenimis)

Remiantis Nusikalstamų veikų žinybinio registro duomenimis, 2012 m. Lietuvoje nuo nusikalstamų veikų nukentėjo 3153 vaikai, iš jų – 1818 berniukų (57,7 proc.) ir 1335 mergaitės (42,3 proc.). Taigi, remiantis užregistruotais atvejais, berniukai nusikaltimo aukomis tampa dažniau nei mergaitės. Atkreiptinas dėmesys, kad, palyginti su ankstesniais metais, 2012 m., padidėjo tiek nukentėjusių mergaičių absoliutus skaičius, tiek ir jų lyginamoji dalis, pvz., 2010 m. jų buvo 33,1 proc., o 2012 m. – 42,3 proc. Lyginant pastarųjų aštuonerių metų statistinius duomenis, matyti, kad mažiau vaikų nukentėjo nuo nusikalstamų veikų: 2005 m. – 4955, o 2012 m. – 3153, t. y. 36,4 proc. mažiau (žr. 7 pav.).

7 pav. Vaikai, nukentėję nuo nusikalstamų veikų (2005–2012 m.)

Pagal amžių dažniausiai nuo nusikalstamų veikų nukentėjo 15–17 metų vaikai – 1775 (56,3 proc.) ir 10–14 metų vaikai – 818 (25,9 proc.). 309 nukentėjusieji buvo 7–9 metų, kiti – iki 6 metų (žr. 3 lentelę). Beveik visi (3142) nukentėję vaikai buvo Lietuvos Respublikos piliečiai, 6 – užsieniečiai, 5 asmenys be pilietybės. Analizuojant nukentėjusių vaikų užimtumą, matyti, kad dauguma jų (2797, t. y. 88,7 proc.) mokėsi, kiti 10 (t. y. 0,3 proc.) dirbo.

Nuo tėvų nukentėjo 815 (t. y. 25,9 proc.), nuo patėvių ar įtėvių – 163 (t. y. 5,2 proc.), nuo globėjų – 12, nuo artimųjų ir giminaičių – 98, nuo pedagogų – 10 vaikų. Lyginant su 2010 m., matyti, kad vaikai dažniau nukentėjo nuo tėvų (2010 m. buvo 360, 2011 m. – 686, o 2012 m. – 815 atvejų). Toks žymus nukentėjusiųjų nuo tėvų skaičiaus išaugimas sietinas su tuo, kad, palyginti su 2010 m. beveik dvigubai padaugėjo (nuo 471 iki 984) vaikų, kurie nukentėjo nuo fizinio skausmo sukėlimo ar nežymaus sveikatos sutrikdymo, ir nuo 282 iki 405 išaugo nukentėjusiųjų nuo vengimo išlaikyti vaikus skaičius.

3 lentelė. Vaikai, nukentėję nuo nusikalstamų veikų, pagal lytį, amžių, pilietybę ir užimtumą (2012 m.)

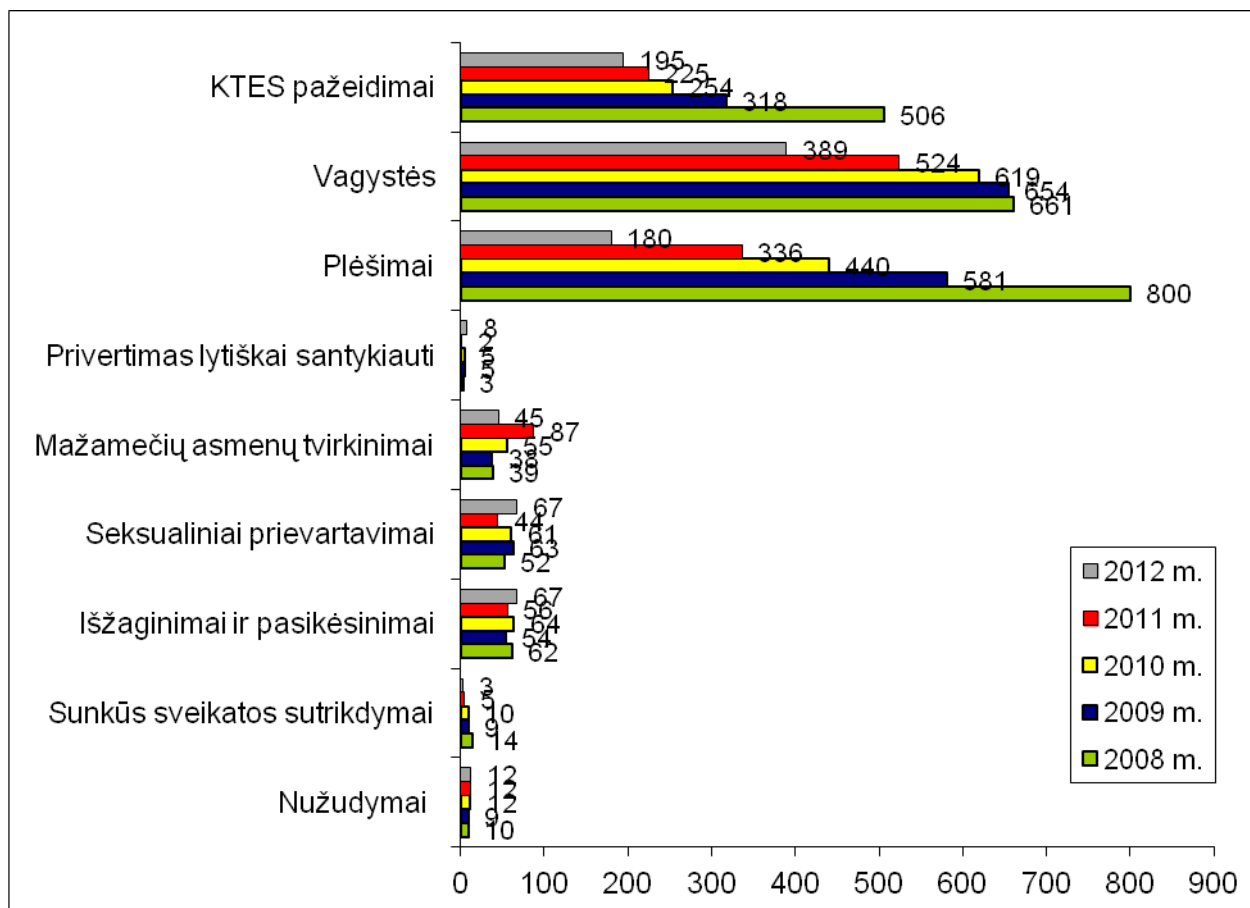
Pagal lytį		Proc.
Berniukai	1818	57,7
Mergaitės	1335	42,3
Pagal amžių		
0–3 m.	93	3
4–6 m.	158	5
7–9 m.	309	9,8
10–14 m.	818	25,9
15–17 m.	1775	56,3
Pagal pilietybę		
Lietuvos Respublikos pilietis	3142	99,7
Užsienio valstybės pilietis	6	0,2
Asmuo be pilietybės	5	0,1
Pagal užimtumą		
Mokėsi	2797	88,7
Dirbo	10	0,3

Nusikalstamos veikos padarymo metu žuvo 15 vaikų. Beveik penktadalis (658, arba 20,9 proc.) vaikų patyrė turtinę žalą, beveik pusė – 1442 (45,7 proc.) – fizinį smurtą (žr. 4 lentelę). 164 vaikai patyrė seksualinę prievartą, 110 – psichologinę prievartą, 14 – nepriežiūrą. Lyginant 2009–2012 m. Duomenis, matyti, kad beveik perpus (nuo 37 iki 15 atvejų) sumažėjo dėl nusikalstamos veikos žuvusių vaikų skaičius.

4 lentelė. Nusikalstamos veikos padarymo metu patirta žala (2012 m.)

		Proc.
Žuvo	15	0,5
Patyrė turtinę žalą	658	20,9
Patyrė fizinį smurtą	1442	45,7
Patyrė seksualinę prievartą	164	5,2
Patyrė psichologinę prievartą	110	3,5
Patyrė nepriežiūrą	14	0,5

Dažniausiai vaikai nukentėjo nuo turtinio pobūdžio nusikalstamų vaikų: nuo vagysčių – 389 (12,3 proc.), nuo plėšimų – 180 (5,7 proc.). Dėl Kelių transporto eismo saugumo taisyklių (toliau – KTES) pažeidimo nukentėjo 195 (6,2 proc.) vaikai (žr. 8 pav.). Nuo kitų nusikalstamų veikų nukentėjo daug mažiau vaikų: 12 – nuo nužudymų, 3 – nuo sunkių sveikatos sutrikdymų, 67 – nuo išžagininimų (su pasikėsinimais), 67 – nuo seksualinių prievartavimų, 45 – nuo tvirkinimų.

8 pav. Nusikalstamos veikos, nuo kurių nukentėjo vaikai (2008–2012 m.)

Lyginant 2008–2012 m. statistinius duomenis, matyti kelios tendencijos. Viena teigiama – 2012 m. daug mažiau vaikų nukentėjo nuo plėšimų, vertinant tiek absoliučiais skaičiais (2008 m. buvo 800, o 2012 m. – 180), tiek pagal jų lyginamąją dalį (2008 m. buvo 21,5 proc., o 2012 m. – 5,7 proc.). Tokios pačios teigiamos tendencijos stebimos ir dėl KTES taisyklių pažeidimų – per pastaruosius penkerius metus perpus (nuo 506 iki 195) sumažėjo nukentėjusiųjų, o jų lyginamoji dalis sumenko nuo 13,6 iki 6,2 proc. Lyginamuoju laikotarpiu nuo 661 iki 389 sumažėjo vaikų nukentėjusių nuo vagysčių, skaičius.

Atkreiptinas dėmesys ir į kelias neigiamas tendencijas. Palyginti su 2010 m., padaugėjo vaikų, nukentėjusių nuo šių nusikalstamų veikų: privertimo lytiškai santykiuoti (nuo 5 iki 8), fizinio skausmo sukėlimo (nuo 471 iki 984) ir vengimo išlaikyti vaikus (nuo 282 iki 405).

**Parengė VRM Viešojo saugumo politikos departamento
Kriminalinių procesų kontrolės skyriaus
vyriausioji specialistė Eglė Vileikienė**